

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

13. MARCA

ŠTEV. 11

Prve setve v zelenjadnem vrtu

(Za mlade gospodinje.)

Letos bomo precej pozni z vrtnimi setvami. Ker še vedno zmrzuje, se sneg kaj počasi poslavlja. Pod njim je zemlja še zmrznjena in bo minulo še nekaj časa, preden se bo odtajala, osušila in vsaj nekoliko ogrela. Da pa ne bo prav preobčutne zamude pri prvih spomladnih setvah, dajmo že zdaj v naprej vse potrebno urediti, da bomo takoj lahko sejali, ko bo vreme in stanje zemlje dopuščalo. Pripravljeno naj bo zlasti seme, gnoj in pa načrt, po katerem bomo sejali in sadili.

Najprej je treba določiti kam in kako se ta ali ona rastlina seje. V tem oziru delimo vse zelenjadne rastline v dve skupini. V prvo skupino spada vsa tista zelenjad, ki jo sejemo kar naravnost na stalno mesto na vrtni gredice in jo torej nikoli ne presajamo. Semkaj prištevamo grah, fižol, špinačo, korenček, peteršilj, črni koren, redkvico, rdečo peso, čebulo, por, kumare, berivko, vrtno krešo, pa še mnogo drugih manj važnih, ki pa pri nas niso vpeljane. V drugo skupino pa spada vsa tista zelenjad, ki jo moramo sejati v sejalnice — bodisi na tople grede ali pa tudi na plano —, kjer vzgojimo najprej sadike. Ko so dovolj močne, jih presadimo na vrtno gredice. V to skupino spadajo pa vse kapusnice (zelje, ohrovt, kolerabe, karfirole, glavičasti kapus), zelena, glavata solata, endivija, paradižnik in še nekaj manj znanih.

Razen fižola in kumar, kateri dve rastlini sejemo šele od pričetka maja dalje, je treba vse druge zelenjadne rastline 1. skupine sejati čimprej spomladi. Nekatere zato, ker zelo počasi kalijo (peteršilj, korenje), nekatere pa zato, da dosežemo čimprej zaželjeni pridelek. Seme teh rastlin vobče ni občutljivo in tudi ob neugodnem vremenu, ko mora ležati dalj časa v zemlji, preden skali, navadno ne propade. Edino grah se

utegne pokvariti, ako ga sejemo prezgodaj, zlasti v težki, mrzli in vlažni zemlji. Najprej bomo sejali torej korenček, peteršilj, špinačo, črni koren, rdečo peso, redkvico, čebulo (seme in čebulček), por, pa tudi berivko. Prav rano in hitro solato nam daje vrtna kreša, ki skali v ugodnem vremenu v nekaj dneh in je godna za rabo v 2 do 3 tednih. Sejati jo moramo gsto. Ko doraste, jo porežemo pri tleh. Potem poraste še enkrat. Tako nam da dvojen pridelek. Nekaj je pa lahko pustimo za seme, ki ga pa tudi lahko kupimo v vsaki semenski trgovini.

Vsa našeta zelenjadna plemena prve skupine sejmo le v vrste, ne pa kar počez, kakor je bila doslej navada. Setev v vrste ima toliko prednosti, da se izplača žrtvovati za to malo truda. Na ta način mnogo boljše izrabimo prostor, rastline laže in hitreje obdelujemo in dobimo obilnejši ter boljši pridelek. Med seme počasno kalečih plemen, kakor so zlasti korenja in peteršilja, primešajmo nekoliko semena takih rastlin, ki hitro vzkale, kakor je n. pr. redkvica in solata. Tako imamo lahko že vsaj skromen prvi pridelek, preden glavna setev (peteršilj in korenje) pribode iz zemlje. Vmesni sadež, ki hitro vzkali, nam tudi kaže vrste, kjer imamo pričakovati glavni sadež, ki pa počasi kali. To nam pride prav pri pletvi, ki je včasih potrebna, ko glavni sadež komaj pribode iz zemlje in ga je včasih težko ločiti od mnogo hitreje rastočega plevela.

Semena od rastlin prve skupine (razen fižola, graha in kumar) ne sejmo nikdar golega, ampak ga pred setvijo v plitvi posodi zmešajmo s suho prstjo. Na 10 g berivke ali peteršilja ali korenčka itd. vzemimo liter ali še več prsti. Seme s prstjo prav dobro zmešajmo, da je popolnoma enakomerno porazdeljeno med prstjo. Potem pa jemljimo iz posode mešanico v pest in jo med palcem, ka-

zalcem in sredincem spuščajmo enakomerno v plitev jarek, ki smo ga prej začrtali s kakim primernim orodjem. Sejmo po malo, da nam ostane v posodi še precej mešanice, ko smo obsegali že vse vrstice. Potem sejmo še enkrat in če nam kaj ostane, še tretjič po istem mestu. S tako setvijo bomo dobili popolnoma enakomeren posevek. Čim več zemlje vzamemo za mešanico in čim večkrat sejemo po istem prostoru, tem enakomernjša bo setev.

Vsako setev potem pokrijmo z zemljo (zaravnajmo) in nazadnje na ta ali oni način potolčimo (n. pr. z lopato ali z nalašč v to svrhu prirejenim tolkačem) ali povalljajmo (z valjarjem) ali pohodimo (z deščicami na nogah), da se zemlja tesno oprime semena. Tako seme raje hitreje in enakomernje kali, nego če leži narahlo v zemlji. Seveda je pa treba pomniti, da se sme potolči, povalljati ali pohoditi samo o sešla zemlja. Zato pa v mokro zemljo ne sejmo! Taka setev ne bo dala nikoli prida pridelka.

V drugo skupino spadajoče zelenjadne rastline sejmo najprej v primerne sejalnice, bodisi na tople grede ali na preproste mrzle grede, ali pa tudi na zavetne gredice, zlasti ob kaki južni steni. Sadik od takih rastlin, ki jih potrebujemo prav malo, se navadno ne izplača gojiti doma, ampak jih rajši kupimo pri vrtnarju. Take rastline bi bile n. pr. zelena, paradižniki, prava zelja. Zelene potrebujemo n. pr.

20 do 30 rastlin. Ali se izplača sejati 1 g semena (manj se ga ne dobi), ki ima 2000 zrn, čakati več tednov, da izkali, potem še nekaj tednov, da poraste, potem je treba drobne sejančke pikirati (presaditi bolj na redko), da se okrepe in so sposobni za presajanje za na prosto? Kdor nima tople grede, sadikov zelene, paradižnika, raznih karfijol, prava zelja, kolerab sploh ne more gojiti in jih mora kupiti, če hoče imeti rani pridelek. Doma se izplača gojiti sadike od poznega zelja, ohrovta, poznejših karfijol, podzemeljskih kolerab od glavičastega kapusa, glavate solate, endivije in pora. Vse to seme razmeroma hitro vzkali in se tudi na mrzli gredi, ki je zavarovana z okni in jo ponoči pokrivamo, lepo razvijajo in so do sredi aprila krepke, zastavne, utrjene sadike. Če imamo sejalnico kar na prostem brez vsake obrambe pred neugodnimi vremenskimi spremembami, pokrijmo setev vsaj s smrekovimi vejami, ki jih odstranimo šele potem, ko seme vzkali.

Setve za vzgojo sadik morajo biti redke. Le iz redkih setev zrastejo močne in zdrave sadike, ki se pozneje na stalnem mestu razvijajo v čvrste rastline in dajo dovoljen pridelek.

Pri vsaki setvi je treba skrbeti za zadostno vlago; zlasti občutljivo za vlago je seme takrat, ko kali. Ako se v tisti dobi zemlja presuši, propade lahko vsa setev. Pa tudi preobilno zalivanje je lahko škodljivo. H.

Polja in travniki kličejo

Zaradi izredno dolge zime in visokega snega so zastala vsa dela na polju, ki bi jih morali opraviti že v mesecu februarju. Zato moramo sedaj s podvojeno pridnostjo začeti z delom. Njive, ki so bile jeseni preorane in določene za setev jarih žit, naj se takoj obdelajo s kultivatorji in težkimi branami, kakor hitro se bo zemlja dobro osušila. Zlasti moramo sedaj pospešiti setev ovsa, ki se je letos zaradi dolge zime itak zakasnila. Rane setve dajejo namreč boljše in zanesljivejše pridelke od poznih. Ovsa za setvijo navadno ne valjamo. Če pa je to zaradi prerahle zemlje neobhodno potrebno, tedaj mora za valjanjem slediti takoj brana, da zemlja ne zgubi preveč

na vlagi. Jari ječmen je najboljše posejati konec marca ali v začetku aprila, ko se zrak segreje na 7 do 10 stop. Uspeva najboljše za fižolom, deteljo, lucerno in za vsemi okopavinami, katerim smo lansko leto gnojili s hlevskim gnojem.

V oves in ječmen sejmo tudi deteljo. Letos priporočamo, da jo sejete istočasno s pomladanskimi žiti, ker drugače bodo prišli tudi posevki detelje prepozno v zemljo. Kjer ne uspeva dobro črna detelja, priporočamo deteljno mešanico. To je zmes deteljnega semena s semeni trav. Najboljše je, da pomešamo 90% črne detelje z 10% laške ljuške ali pa 85% črne detelje s 5% laške ljuške in z 10% mačjega repa. Konec meseca marca začne

mo tudi s setvijo krmskih mešanic, lupine in pripravljamo zemljo za sejanje krompirja in koruze.

Zelo važna naloga vsakega kmečkenga gospodarja je, da pregleda vse ozimne posevke. Ozimnam, ki so slabo prezimile moramo pomagati z umetnimi gnojili. Priporoča se gnojenje z oljnatim apnenim dušikom, čilskim solitrom in superfosfatom. Kjer je posevke privzdignil srež, je najbolje, da jih povaljamo s težkim valjarjem. Moramo jih pa tudi pobranati, da prezračimo zemljo, zdrobimo trdo skorjo in uničimo plevel. Kjer so rastline le slabo ukoreninjene in le malo obraščene, moramo biti z brananjem zelo previdni. Držati se moramo pravila: da branimo ozemnine ob primeri vlagi, ob milem vremenu in po možnosti v onem času, ko pričakujemo skorajšnjega dežja.

Tudi na travnikih nas čaka delo. Prva skrb naj nam bo, da izkrcimo grmičevje, posekamo posamezna drevesa na travnikih in odstranimo kamenje. Na travnik spadajo samo trave in detelje, vse drugo moramo z njega odstraniti. Očistimo rajši manjšo površino, pa to temeljito. Prazna mesta, ki tako nastanejo, pognojimo s kompostom in zasejmo s travno mešanico. Vse nepotrebne jarke, jame, kotline itd., ki nas ovirajo pri košnji, vožnji in obdelovanju, izravnajmo.

Če že nismo, še te dni očistimo in popravimo odprte osuševalne jarke, da bo voda mogla pravočasno odtekat. Izme-

ček iz jarka poravnajmo nekaj metrov proč od jarka.

Ko se bo zemlja dovolj osušila, moramo takoj prebrantati travnik po dolgem in počez. Z brananjem namreč zračimo zemljo, razrežemo in razdelimo rušo, izrujemo mah in drugi plevel ter poravnamo krtine. Vsaka brana seveda ni za travnik. Brana s topimi noži lahko več škoduje kakor koristi, ker odskakuje po površini in trga rušo. Travniške brane morajo zato imeti ostre nože in se morajo prilegati neravnostim travniškega površja. Najboljše so zato členkovite travniške brane. Travnike na lahkih in barskih tleh povaljajmo s težkim valjarjem. S tem bomo pritisnili od mraza izvlečene korenine spet k zemlji in jih zvezali s podtalno vodo. Po brananju moramo travnik pograbit. Na kompost vrzimo vse listje, mah, plevel in ostanke hlevskega gnoja ter komposta, ki smo ga pograbili s travnikov.

Zdaj je najprimernejši čas za razvažanje gnojnice. Vedeti pa moramo, da je gnojnica predvsem dušično in kalijevo gnojilo, zato moramo travnik razen z gnojnico pognojiti še s superfosfatom. Če nismo že jeseni gnojili s kostno moko ali Thomasovo žlindro, bo potrebno okrog 300 kg superfosfata na ha. Kislih travnikov pa ne smemo gnojiti s superfosfatom. Boljše je počakati jeseni, ko bomo travnik dobro poapnili in ga nato pognojili s kostno moko ali Thomasovo žlindro, če bo jo mogoče dobiti.

„Kislo zelje - na grunt pripelje“

KONEC.

8. Popečeno zelje za k pečenki: Ko si pečenko vzela iz kozice, stresi v pečenkin sok ocejeno in kuhano zelje in ga nekaj minut na vročem mešaj. Tako popečeno kislo zelje je kot priloga ali obloga k svinjski ali lovski pečenki prav primerno in tudi zelo okusno. Če narediš zraven še kruhove cmoke, je večerja — za vsakogar popolna.

9. Kislo zelje s svežo svinjino, krompirjem in paradižnikom: Na vroči masti prepraži drobno zrezano čebulo in pridaš na koščke zrezanega mastnega svinjskega mesa, katerega počasi duši, da se malo zmehta, nakar ga potresi z žličo moke in zalij. Posebej skuhaj enako teže kislega zelja, kakor je bilo mesa,

in ga pridaš mesu, da se meso z zeljem vred kuha, da je meso mehko. Ko si ga od ognja odstavila, primešaj malo na drobne koščke zrezanega krompirja, ki si ga posebej skuhal, nekoliko paradižnika, ščep stolčene kumine, dva zrnca zdobljenega česna in žlico kisle smetane. Mešanico previdno premešaj, da krompirja ne zdrobiš, pristavi k ognju, da še enkrat prevre, stresi v skledo in daj kot samostojno jed na mizo.

10. Kislo zelje z oljem in osoljeno: Sveže kislo zelje, ki si ga vzela iz kadí, malo posoli, pridaš olja, ščep stolčene kumine in žličico drobno zrezane čebule. Temeljito zmešaj in daj mesto solate na mizo.

11. Zeljna jed za sladkorno bolne: V primerno veliko kozico deni žlico masti. Ko je vroča — samo napol — zarumeni žlico drobno zrezane čebule, ki jo pokrij s plastjo kislega zelja. Na to plast naloži na kose zrezanega mladega prašička s kostmi vred in ga zopet pokrij s plastjo zelja. Ko si zelje v kozici z žlico poravnala, ga polij s kisló smetano, pokrij in postavi v pečico, da se duši do mehkega. Če opaziš, da se hoče sok preveč posušiti, prilij nekoliko juhe. Če je mogoče, daj to jed kar v isti posodi na mizo, da je nič ne pretreseš. Lahko pa tudi jed previdno zvrneš na globok krožnik, čez katerega zopet povezniš drug vroč krožnik in obrneš tako, da pride gornja plast, ki je nekoliko zapečena in od smetane porumenela — zopet zgoraj. Če se je jed pravilno dušila, se mlado meso z zeljem kar spoji tako, da takorekoč drobne koščice z vilicami pobiraš in jih pri jedi polagaš na rob krožnika.

12. Ista jed na drug način: Pripravi zelje in meso, kakor prej. Med zelje pomešaj pest riža, kaše, ali ječmenčka ter dobro premešaj. V kozico vloži po istem vrstnem redu: zelje na dno, nato meso in zopet zelje, polij s paradižnikovim sokom, kateremu radi boljšega okusa pridaš malo smetane, stolčene kumine, v prah stolčen lavorjev listič in speci, oziroma do mehkega duši. Ta jed bi ne bila za sladkorno bolne, ker pridatki: riž, kaša, ječmenček in paradižnik vsebujejo škrob in sladkor, ki ga prehrana za sladkorno bolne odklanja.

Zelje in zeljnico gospodinje razen za kuho, uporabljajo tudi za druge namene.

Z mlačno zeljnico perejo sukne oblike na ta način, da jih položijo na desko, mehko krtačo pomakajo v toplo zeljnico in blago vzdolž prekrtačijo in nato zlikajo tako, da obleko pokrijejo z drugim blagom, ter likajo takorekoč čez drugo blago, da se obleka ne sveti.

Umazane reverje in ovratnike pri suknjih in površnikih lepo opereš s toplo zeljnico. Prav tako posvežiš starejše moške obleke, klobuke, ženske plašče, če jih vse na mokro z zeljnico prekrtačiš ter prelikaš. Zeljnica barvo zelo posveži, da je obleka, kakor nova. Razumljivo je, da je treba take obleke še na prostem prezračiti, da zgube duh po zelju, kar se zelo hitro zgodi.

Ko smo bili še majhni šolarji, smo nekoč vaškemu cerkovniku pomagali čistiti cerkvene preproge in pooblazinjene naslonjače, v katerih so med slovesno mašo duhovniki sedeli. Čistili smo jih s kislim zeljem. S polno pestjo kislega zelja smo temeljito drgnili pliš in žamet na naslonjačih, da so bili, kakor novi. Preproge pa smo razgrnili po tleh, se spravili na kolena in jih s kislim zeljem prav temeljito prečistili. Torej: Za čiščenje preprog in pooblazinjene oprave je kisló zelje prav izvrstno!

Kisló zelje je bilo v domačem zdravilstvu zelo spoštovano! Če je imel bolnik hudo vročino, posebno pri pljučnici, ko se je zdelo, da mrzli ovitki skoraj nič ne zaležejo, so bolnika takorekoč obložili s kislim zeljem. Med dve ruti ali brisači so nadevali plast zelja in bolnika z njim ovili ter ga pokrili še s toplimi odejami.

Opekline so namazali z beljakom ali oljem ter jih pokrili s kislim zeljem.

Zeljnico so pili ljudje, ki so čutili napetost v črevesju. Posebno zdravilna in hladilna je bila zeljnica, kjer so v jeseni med zelje v poseben škaf — namešali rdeče jedilne pese. Ta zeljnica je bila rdeča in so jo priporočali za pijačo bolniku, ki je imel pljučnico.

Zgodilo se je, da je nadebudni sinček ali hčerka v vasi — ponesreči pogoltnila novčič ali gumb. — Kaj so sterilizirali? Skuhali so zelja in krompirja vmes. Otrok je moral to gosto jed jesti prav v obilni meri in pogrešan predmet je srečno prišel na beli dan.

Če je imela mladina po obrazu kak izpuščaj, so vaške ženice brž priporočile, da mora ta bolnik pojesti vsak dan na tešče tri žlice svežega kislega zelja. Zvečer pa se naj naterje z zeljnico in pusti, da se na obrazu posuši. Kmalu je izpuščaj izginil, in koža je postala nežna.

— M —

PRAVNI NASVETI

Rezervist. R. V svojem pismu vprašujete, ali imajo vsi rezervisti, ki so bili poklicani na orožne vaje, pravico do podpore, ker pri vas nekateri podporo dobijo, drugi pa ne. — Samo rodbine, katerih hranilci so poklicani v vojaško službo, smejo zahtevati, naj se jim podeli državna podpora, če so ostali brez nujnih sredstev za preživljanje. Prošnjo za takšno podporo je vložiti pri občini, ki jo pošlje pristojnemu odboru pri okrajnem sodišču.

Odgovor na članek:

„Nevesta, da ti bo dobro na zemlji...“

V »Domoljubovi« prilogi: **Gospodar in gospodinja**, sem pod gornjim naslovom brala navodila mladim nevestam, ki prihajajo v nove domove. Ne morem pa si kaj, da bi ne napisala nekaj besed v zagovor teh mladih nevest, ki pridejo v nov dom — kjer žal — ne najdejo dobre tašče, ampak hučo, ponekod celo taščo, ki sovraži... In rada bi povedala, da bi se morale tudi tašče zavedati, da so bile tudi one nekdanje mlade gospodinjne, ki so si v novem domu želele ljudi, ki bi z njimi potrpeali in jim šli na roko. Pa tole bi tudi rekla, da se globoko zavedam, kako sveta je četrta božja zapoved za otroka, a prav gotovo je, da imajo po tej zapovedi tudi starši svoje dolžnosti do otroka, čeprav je ta otrok samo žena njihovega sina...

Le kaj morajo včasih te mlade neveste prestati še pred poroko! Koliko opravljanja, obrekovanja, psovki in groženj, tako da je mlada nevesta v velikem strahu in bojazni, kaj bo, ko bo prišla v nov dom? Če ni dovolj bogata in ugledna, kakor je za gruntarsko hišo primerno in če ni postavna, kakor bi po njihovem biti morala; in če ima morda še druge napake. O, potem je taka reva vse drugo, le človek ne. — Naj je njeno stanje že tako ali drugačno, naj se še toliko trudi in dela, naj je še tako potrpečljiva, vse se razlaga prav narobe. Govorim namreč iz lastne izkušnje in vem, kako jel — Če nevesta pridno dela, se reče: »dela zato, da bi bila hvaljena«; če vstaja zgodaj in si delo v skrb vzame: »seveda, gospodinjstvo bi mi rada iz rok iztrgala«; če hodi počasi: »je lena«; če hitro: »je burja«; kar naredi, tašči ni in ni prav.

Dokler so gospodinjili mati, je bilo vse dobro, pa čeprav smo jedli nezabeljene žgance z zeljem. Ko je kuhala mlada gospodinja, ni bila nobena jed več dovolj dobra in zadosti zabeljena. — Bog obvaruj, če je kruha zmanjkalo! Je že šla po vasi tožba, češ: »Se vidi, da imamo «novo metlo» v hiši. Že nimamo več kruha, da bi si ga na starost odrezala...«

Nič ne upošteva, kako težko je mladim gospodarjem, ki prevzamejo posestvo in morajo izplačati dote, dajati preužitek in še sami živeti. Pa pridejo stiske za

denar, slabe letine, nesreče pri živini, da ni kaj prodati, da ni kje vzeti, pa jim ni moči dopovedati, da bi z mladim vred malo potrpeala. — O, kako bi bilo v taki hiši lepo, če bi težave eden drugega razumeli — zlasti razumeli gospodarske težave, ki so skoraj vedno vir sporov med mladim in starim gospodarjem. Saj prej, ko so gospodarili sami, so vse to prav dobro razumeli; zdaj pa, ko niso več gospodarji, pa velja le: »daj, vzemi pa, kjer hočeš!«

In tisto vedno pikanje: »Ko sem bila gospodinja jaz, je bilo vse drugače. Drugače smo delali, drugače jedli, drugače prodajali, drugače kupovali. Vsega je bilo pri hiši dovolj in ničesar nam ni manjkalo.«

Če pridejo v hlev bolezní, če obolijo živali, če se prehladijo otroci, mora biti spet nekdo, ki je vsega tega kriv. In to je redno le — mlada gospodinja —, ki nič ne zna, nič ne ve, ki ni za nobeno rabo pri hiši. Ne morem pozabiti, kaj bridkih ur sem prestala v takih slučajih, ko mi je vrgla v obraz, da je z menoj prišlo prekletstvo v hišo... Ali ob mnogih prilikah: »Pravi nič te ni bilo treba v našo hišo, ne tebe, ne tistega tvojega «pankerta»!« O, kako to boli in skeli!

Zelo dobro mi je v spominu ostal prvi dan po poroki. Ko sem zjutraj prišla v kuhinjo, sem pozdravila možovo mater, rekoč: »Dobro jutro, mama; malo sem zaspala« — in v odzdrav prejela zadirčen: »Kakor si vajena!« To je bil od moje tašče prvi pozdrav; koliko podobnih pa je še sledilo...

Kaj sem prestala vselej, ko so prišle nad mene najhujše ure poroda! Nikoli ne bom pozabila strahu in bojazni, ko se je imel roditi četrti otrok, in to v poletju, ob največjem delu! Če bi ne imela tako dobrega moža, bi bila morda obupala... Koliko mladih mater si prav iz strahu pred taščo svoje zdravje popolnoma pokvari. Nobene prave postrežbe nima in vedno mora poslušati samo, kako lene in mehke so vse mlade žene, kako vse drugačne so bile pa one, da so takoj po porodu vstale, šle na delo itd. In taka reva se v svoji bridkosti zares prisili, vstane in — saj mogoče res nismo mlade več tako trdne, kakor so bile

prejšnje žene — in si v takem slučaju zdravje popolnoma pokvari, tako da trpi vse življenje sama, njen mož in vsa družina z njo.

Poznam nevesto, ki jo je sama potpežljivost in ljubeznivost do staršev. Pa ji je ob neki priliki tašča vrgla v obraz: »Čim lepše ti z menoj, tem grše jaz s teboj!« Kaj naj človek na to reče? Ali je po vsem tem mogoče ljubiti in spoštovati?

Ne trdim, da so vse tašče take! Saj so nekatere res dobre, da bi prava mati ne bila boljša. Poznam mater, ki je sinu naročala, kako dober mož naj bo svoji mladi ženi. In preden je bila poroka, je prišla k nevesti, da jo je pokrižala in kakor svojo hčer objela. Ali drugo, ki je več ko pol leta zbirala dinarje in štiri »kovače« prihranila ter jih mladi mami stisnila v roko, češ: »Ko bo prišla težka ura poroda, da boš imela za eno sveto mašo in za sveče k Materi božji, da se bo vse po sreči izteklo.« O, ko bi jaz tako taščo imela! Pokleknila bi in njene stopinje poljubila! Zato blagrujem neveste, ki najdejo v moževem domu dobro mater. Jaz in nekatere v moji bližini pač nismo bile tako srečne in so nam bila leta mladega zakonskega življenja v tem oziru popolnoma zagrenjena.

*

»Spoštuj očeta in mater,« je velika in tudi zame sveta zapoved, pri človeški slabosti pa zelo, zelo težka. Zato: trikrat blagor tisti hiši, kjer se starši zavedajo, da so res starši... Oh, kako taki starši svojim otrokom izpolnjevanje četrte božje zapovedi olajšajo! Zato prosim, naj bi tudi starši z mlado nevesto, ki v hišo pride, malo potrpeči. Vsak lahko malo potrpi, eden pa vsega ne more potrpeti...

KUHINJA

Krompirjeve kroglice. Krompir olupim, zrežem oziroma izdolbem na oreh debele kroglice in skuham v slani vodi. Kuhane kroglice stremem na razbeljeno surovo maslo v katerem sem zarumenila, oziroma precvrta primerno množino sesekljane zelenega peteršilja. Krompirja ne mešam, pač pa pretresem kozico, da se krompir enakomerno oprži. Surov krompir, ki mi je ostal, porabim za krompirjevo juho. Ta krompir skuham in skuhanega pretlačim, zalijem s krom-

pirjevko, v kateri se je kuhal, zabelim s svetlorjavim prežganjem z zarumenclo čebulo in zelenim peteršiljem. Za duh dodam lavorov list in vejico majarona. Nazadnje okisam juho s kisom ali limoninim sokom.

Topla krompirjeva solata. Krompir operem in skuham. Kuhane odcedim in olupim kakor hitro je mogoče. Olupljen krompir pretlačim ali zribam ter mu takoj primešam olja, z vodo ali juho zavretega kisa, še malo vroče juhe, sesekljane čebule in primerno soli. Vse snovi dobro zmešam in naložim v skledo v obliki stožca in dam takoj na mizo, k mesu, pečenkam, ali ribam.

Postna riževa juha. Najpoprej napravim bledorjavo prežganje iz 5 dkg masla ali masti ter ga zalijem z zelenjavino juho ali s kropom. V zalito juho zakuham 5 dkg prebranega in zbrisanega riža ter pustim vreti 20 minut. Posebej skuham nekaj rožic karfijole in oprazim pest gobic. To dvoje primešam juhi in pustim vse dobro prevreti. Nazadnje potresem 1 dkg zribanega parmezana ter dam juho na mizo.

SEJMI

18. 3.: živ. in kram. Št. Vid pri Blokah, živ. Semič, živ. in kram. Mengeš, Škofja Loka, Žužemberk, gov., svinj., kram. Krško, živ. in kram. Stari trg pri Črnomlju, Sv. Vid pri Blokah, živ. in kram. Višnja gora, živ. in kram. Franko-
lovo, Podčetrtek, Rečica ob Savinji, Trbovlje, Štrigova, Poljčane. — 20. 3.: živ. Ljubljana, živ. in kram. Ig, Kočevje, živ. in kram. Črnomelj (?), svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, živ. Vuhred, živ. in kram. Dravograd, Šmarje pri Jelšah, Podčetrtek, svinj. Dol. Lendava, živ. in kram. Bogojna, živ. Dobrovnik. — 21. 3. živ. Šmihel-
Stopiče, živ. in kram. Stična, živ. in kram. Pernovo, Sv. Kristof, živ. Žigarski vrh nad Sevnico, živ. in kram. Laško, Rajhenburg, Slov. Konjice, svinj. Turnišče, živ. in kram. Dol Lendava. — 22. 3.: svinj. in drobn. Maribor, živ. in kram. Šmartno ob Paki. — 23. 3.: svinj. Brežice, Celje, Trbovlje.

Popravek! V zadnji številki »Gig.« se je urinila v članku »Opozorila sadjarjem« huda tiskovna napaka. Na str. 74. v 2. stolpcu, v 2. odstavku se mora glasiti: ali pa z 2% bordoško brozgo (2 kg modre galice in 3 kg gašenega apna na 100 (sto) litrov vode).

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. V prvih dneh meseca so bile cene sledeče: voli I. vrste 6.50—7.50, II. 6—6.50, III. 5.50—6; telice I. vrste 6 do 7, II. 5.50, III. 5; krave I. vrste 5.50—6, II. 4—5, III. 3.50—4; teleta I. vrste 7—9, II. 7—8; prašiči špeharji 10—10.50, pršutarji 9—9.50 din za kg žive teže.

Kranj. Na sejmu 5. marca je dosegla živina te cene: voli I. vrste 7.25, II. 6.25, III. 5.75; telice I. vrste 7.25, II. 6.25, III. 5.75; krave I. vrste 6, II. 5.50, III. 4.75; teleta I. vrste 8.25, II. 7; prašiči špeharji 12, pršutarji 9—11 din za kg žive teže.

Litija. V litijskem okraju so bile prve dni marca sledeče cene živine: voli I. vrste 6, II. 5.50, III. 5; telice I. vrste 6, II. 5.50, III. 5; krave I. vrste 4, II. 3.50, III. 3; teleta I. vrste 6, II. 5; prašiči špeharji 8—9, pršutarji 7—8 din za kg žive teže.

Maribor. Poročajo o sledečih živinskih cenah v zadnjem času: voli I. vrste 6.50, II. 5.50, III. 4—5; biki za klanje 3.50 do 4.50; mlada živina I. vrste 6, II. 5.50, III. 4.50; krave I. vrste 5, II. 4, III. 2.75—3.50; teleta I. vrste 6, II. 4.50—5 din za 1 kg žive teže.

Laško. Prve dni marca so imeli v okraju te cene živine: voli I. vrste 6.25, II. 5.50, III. 4.50; telice I. vrste 6, II. 5, III. 4; krave I. vrste 5.50, II. 4.50, III. 3.50; teleta I. vrste 6, II. 5; prašiči špeharji 10—11, pršutarji 8—9 din za kg žive teže.

Logatec. V začetku marca so zaznamovali te živinske cene: voli I. vrste 5—6, II. 5, III. 4—5; telice I. vrste 6, II. 5, III. 4—5; krave I. vrste 5, II. 4—5, III. 3—4; teleta I. vrste 8, II. 7; prašiči špeharji 10—12, pršutarji 9—10 din za kg žive teže.

Črnomelj. Dne 2. marca so bile v okraju cene sledeče: voli I. vrste 6—6.50, II. 5—5.50, III. 4.25; telice I. vrste 5—5.75, II. 4.50—5.50; krave I. vrste 5.50—5.75, II. 4.50—4.75, III. 3.50; teleta I. vrste 6.50, II. 5.50—5.75; prašiči špeharji 8—9, pršutarji 7 din za kg žive teže.

Kočevje. Na sejmu v Mozlju, dne 4. marca so plačevali živino takole: voli I. vrste 7.50, II. 6—6.50, junci 5—6, krave jalovke 4.50—5.50, krave klobasarice 3.25 do 4, telice 4.50—5.50, teleta 6 din za kg žive teže. Mladi prašički 120 do 150 din komad.

Brežice. Po zadnjih podatkih so cene v okraju sledeče: voli I. vrste 6, II. 5.50, III. 4; telice I. vrste 5.50, II. 5, III. 3.50; krave I. vrste 5, II. 4, III. 2.50; teleta I. vrste 6, II. 5; prašiči špeharji 10, pršutarji 7.50 din za kg žive teže.

Dravograd. Cene živine so: voli I. vrste 6, II. 5.50, III. 5; telice I. vrste 6, II. 5.50, III. 5; krave I. vrste 5, II. 4.50, III. 4; teleta I. vrste 7, II. 6; prašiči špeharji 10, pršutarji 9 din za kg žive teže.

Planina pri Sevnici. Na zadnjem sejmu, dne 1. marca je veljala živina: voli I. vrste 7.50, II. do 6.50, III. do 5.50; telice I. vrste do 6, II. do 5, III. do 4; krave II. vrste do 3.50, III. do 2; junci do 5.50; biki do 5.50 din za kg žive teže.

Ptuj. Na sejmu 5. marca so bile cene: voli I. vrste 5.50, II. 4.50, III. 3.50; telice I. vrste 5.75; II. 4.50, III. 3.50; krave I. vrste 4.50, II. 3.50, III. 2.25; junci 3.25 do 4; biki 3.50—4.75; prašiči debeli 8.25—9, pršutarji 7.50—8, plemenske svinje 6—7.25 din za kg žive teže.

Murska Sobota. Po podatkih z dne 1. marca so bile cene živine v okraju sledeče: biki I. vrste 6, II. 5, III. 3.50 do 4; telice I. vrste 6, II. 5; krave I. vrste 3 do 3.50, II. 2.50, III. 2; teleta I. vrste 4.50, II. 3.50—4; prašiči pršutarji 7.50—8 din za kilogram žive teže.

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 8. marca so bile cene lesa franco vagon nakladalna postaja za 1 kubični meter naslednje:

Smreka-jela: hlodi I-II 250—310 din, brzjavni drogovi 195—225, bordonali 290 do 320, filerji 270—290, trami ostalih razsežnosti 235—315, škorote 530—670, deske-plohi 470—555 din.

Bukev: hlovi I-II od 30 cm dalje 110 do 130, hlodi za furnir, čisti od 40 cm dalje 200—220, deske-plohi naravni 250 do 490, parjeni 320—620 din.

Hrast: hlodi I-II od 30 cm dalje 200 do 320, bordonali 750—850, deske-plohi 750 do 930 din.

Ljublianski trg

Kurivo: premog 375—400 din tona, trva trde 110—120 din kub. meter, mehka drva 75 din kub. meter, oglje 1.50—3.50 din za kg.

PRAVNI NASVETI

Odškodnina za škodo, ki jo je napravil zajec. K. J. - Pred 10 leti ste zasadili sadovnjak. Letos so vam divji zajci večino drevja oglodali in tako skoraj popolnoma uničili vaš 10 letni trud. Vprašate, ali so zakupniki lova dolžni povrniti škodo, ki so jo napravili zajci v vašem sadovnjaku? — Škodo, ki jo divjačina napravi po sadovnjakih, hišnih vrtovih in drevesnicah in na posameznem mladem sadnem drevju, mora lovski upravičenec povrniti samo takrat, ako se dokaže, da je bilo storjeno vse, s čemer umni gospodar zavaruje take nasade. Smatra se, da so vrtovi in drevesnice pravilno zavarovani, ako so ograjeni s trpežnimi ograjami, visokimi 2 m. Umen gospodar mora tudi sadje pobeliti in ga mazati z različnimi mažami, kar pa ni vselej dovolj učinkovito za zavarovanje. Lovski zakon predpisuje tudi, da mora biti mlado sadno drevje ovito s slamo najmanj 1.50 m visoko, ali temu podobno zavarovano, kakor n. pr. z lesenimi krajniki ali z žičnimi koški. Le če ste tako ravnali, pa vam je divjačina kljub temu poškodavala drevje, bi mogli zahtevati odškodnino. Oškodovanec mora povračilo škode, ki ne presega 1000 din, zahtevati pisмено ali ustmeno na zapisnik pri pristojni občini v 8 dneh, odkar je zvedel za škodo, toda najkasneje v 6 mesecih, odkar je škoda nastala. Zahteve na povračilo škode nad 1000 din rešujejo redna sodišča.

Plačnik odvetniških stroškov. A. B. C. - Po naročilu žene ste šli k odvetniku, da mu naročite, da vložiti v imenu žene tožbo. Podpisali ste pri odvetniku neki zapisnik, za ženo pa vam je izročil odvetnik neko tiskovino, da jo ona podpiše, na kar bo vložil tožbo. Vprašate, ali boste morali tudi vi jamčiti za ženine stroške, ker ste podpisali zapisnik? — Preberite zapisnik, ki ste ga podpisali, pa boste videli, ali ste se obvezali plačati ženine stroške ali ne. Če ima žena kakšno imovino, najbrž odvetnik ni zahteval od vas jamstva za njene stroške, če pa žena nima imovine, pa ni verjetno, da bi jo odvetnik zastopal, dokler si ne zavaruje plačila stroškov.

Amerikanska dediščina. M. B. P. V Ameriki je umrl brat, ki ni bil poročen. Imel je hišo, vredno 1000 dolarjev. Vprašate, ali bodo za njim dedovali sestre in bratje. — Če je umrl brat brez oporoke, potem bodo zapuščino, ki leži doma, dedovali zakoniti dediči, to so bratje in sestre. Glede zapuščine v Ameriki pa velja ondotni zakon države, v kateri je pokojnik zapustil svoje imetje. Svetujemo vam, da se obrnete z navedbo kraja in

države, kjer je pokojni brat umrl, na izseljenjski komisariat v Ljubljani ali pa na Rafaelovo družbo v Ljubljani, pa vam bodo povedali, kakšne dedne pravice imajo po ondotnih zakonih bratje in sestre.

Posledice krive prisega. O. S. Z. Leta 1932 vam je neki užitar posodil 2500 dinarjev. Leta 1936 je odstopil to terjatev svojemu sinu za doto in je bilo med vsemi tremi dogovorjeno tako, da morate preužitkarjevemu sinu denar izplačati tekom pet let. Po dveh letih vas je upnik tožil na plačilo odstopljenega posojila. Ni pomagal vaš ugovor, da še ni zapadlo v plačilo, ker so vse takrat prisotne priče izpovedale, da takega dogovora ni bilo. Zato ste pravdo izgubili in morali plačati vse stroške. Sedaj je preužitkar zbolel in dal vas poklicati in tri priče, pred katerimi je izjavil, da je v pravdi po krivem prisegel. Vprašate, če lahko upnika tožite na povračilo vam povzročenih stroškov. — Svetujemo vam, da greste k sodišču, kjer je tekla prva pravda in daste obnovitev tožbe na zapisnik. Istočasno predlagajte, da se tega užitarja, če še živi, takoj še na domu zasliši po sodniku v zavarovanje dokazov. Če bo ta užitar vztrajal pri zaslišanju po sodniku, da je po krivem prisegel, odnosno če bi med tem umrl in bi tiste tri priče potrdile izjavo užitarja na smrtni postelji, da je res po krivem pričal, potem bo to zadosten razlog za obnovitveno tožbo in boste verjetno uspeli. Stroške pravde sedanje in prve, bo moral trpeti vaš nasprotnik.

Služnostna pravica poti v gozdu. D. L. L. Pred 30 leti je posestnik gozdne parcele nakopal pot v gozdu na svoji parceli. Pri kopianju je nevedel zadel na parcelo soseda, ki je zahteval zato 5 gold. odškodnine, ki jih je plačal. Nato je po tej poti še dvakrat vlačil. Vprašate, če ima sedaj pot priposestovano. — Po našem mnenju poti ni mogel priposestovati, ker jo je kupil za goldinarje. Seveda, če dokažete, da je plačal 5 gold. le za takrat napravljeno škodo in ne za pot sploh, potem pač ni kupil pravice poti. Priposestovati pa poti skozi gozd sploh ni mogel, ker je priposestovanje gozdnih poti od leta 1854 dalje izključeno.

Mati ni plačnica za sinove dolgove. L. J. Dolg, ki ga je napravil sin, ko se je ženil, je sinov dolg. Le njega lahko upnik tirja. Če bo mati sinu izročila posestvo, bo upnik tekom 30 let še vedno lahko uveljavil svojo iztoženo pravico. Mati ni plačnica za sinov dolg. Če mati izroči posestvo snahi namesto sinu, ne bo mogel upnik tirjati plačilo dolga od snihe, ki je žena dolžnika, ker tudi žena ni plačnica za dolgove, ki jih je napravil mož.